

Svar på skriftligt spörsmål SSS 279/2017 rd

Svar på skriftligt spörsmål om hur ändamålsenlig livsmedelstillsynen är

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 279/2017 rd undertecknat av riksdagsledamot Outi Mäkelä /saml:

Vilka utvecklingsplaner finns det för livsmedelstillsynen och går det då att få den att stödja företagarnas verksamhet mer än i dag och

bör prissättningen, bedömningsförfarandet och praxis för offentliggörande inom livsmedelstillsynen ses över så att de bättre stöder företagsamhet?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Syftet med livsmedelslagstiftningen är att garantera konsumenterna hälsomässig och ekonomisk säkerhet. En fungerande lagstiftning och tillsyn garanterar också att livsmedelsföretagarna behandlas lika och konkurrerar på lika villkor. För att lagstiftningens syften ska nås krävs det att företagarna bär sin del av ansvaret för att se till att livsmedlen är säkra och även i övrigt uppfyller föreskrivna krav.

Livsmedelslagen ändrades 2011 genom lag 352/2011. Ändringen innebar att man började betona en riskbaserad tillämpning av lagen och att aktörernas administrativa börda minskade. Samtidigt påfördes livsmedelsföretagarna, med undantag av primärproducenterna, en skyldighet att offentliggöra den handling som tillsynsmyndigheten utfärdat över inspektion av en livsmedelslokal.

Systemet Oiva som används för att offentliggöra uppgifter om de inspektioner som utförs inom livsmedelstillsynen koordineras av Livsmedelssäkerhetsverket Evira. Inspektionerna utförs av kommunernas livsmedelsinspektörer och besiktningsveterinärer i enlighet med tillsynsplanen. Inspektionerna gäller flera olika aspekter av livsmedelssäkerheten, såsom livsmedelshygien och produktsäkerhet. Systemet Oiva har gjort inspektionsrutinerna mer enhetliga eftersom livsmedelsinspektörerna utför sina inspektioner enligt samma bedömningsanvisningar enligt Oiva i hela Finland. Kontrollerna blir mer målinriktade, snabbare och mer riskbaserade. Sakerna som kontrolleras har inte ändrats med systemet Oiva.

Den gladaste smilisen, dvs. högsta betyg (A = utmärkt), kräver att lagstiftningen följs. Oivareporterna offentliggörs och det allmänna betyget bestäms enligt sämsta betyg eftersom livsmedelssäkerheten kan försvagas eller äventyras redan av ett enda missförhållande. Det allmänna betyget kan inte vara ett medeltal eftersom exempelvis nivån på hygien inte kan mätas som ett

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 279/2017 rd

genomsnitt. Rapporterna innehåller flera Oiva-vitsord (smilisar), och på dem kan man se allt som kontrollerades under en viss inspektion och alla resultat. Oiva-rapporterna visar också resultaten av de två föregående inspektionerna. Dessutom innehåller rapporten en s.k. Oiva-observation, som är en kort, allmänt hållen och lättbegriplig beskrivning av varför företaget i fråga inte fått högsta betyg.

När tillsynsuppgifter offentliggörs blir livsmedelstillsynen mer öppen för insyn och samtidigt får konsumenterna mer information och större valmöjligheter. Ett annat syfte är att göra tillsynen mer synlig och att ge den större effektivitet. Som system uppmuntrar Oiva företagen att sörja för livsmedelshygien och produktsäkerhet. Företagen får också en möjlighet att informera konsumenterna om sin verksamhet.

Vår inhemska livsmedelstillsyn har i flera år utvecklats i linje med principerna i EU:s livsmedelslagstiftning i riktning mot riskbaserad tillsyn och med tonvikt på företagarens egenansvar för att livsmedlen är säkra. Eviras rekommendationer om hur ofta inspektioner ska utföras inom livsmedelstillsynen har utvärderats de senaste åren, vilket lett till att det rekommenderade antalet inspektioner klart har minskats och i stället understryker man vikten av att verksamheter där riskerna är större inspekteras.

Vid behov står myndigheterna för livsmedelstillsyn till tjänst med rådgivning och styrning i enlighet med livsmedelslagen. Företagarna får också regelbundet råd och vägledning i samband med inspektionsbesöken.

I samband med att riksdagen behandlade redogörelsen om livsmedelssäkerhet (SRR 5/2013 rd) konstaterades det att jord- och skogsbruksministeriet ska utvärdera hur livsmedelslagen fungerar inom ramen för åtgärderna för att minska den administrativa bördan. Ministeriet genomförde 2014 en enkät om hur livsmedelslagen fungerar. Syftet var att ta reda på om lagens tillämpningsområde samt dess allmänna principer och krav fortfarande fungerade väl. Dessutom var det meningen att ta reda på om de instrument som bygger på livsmedelslagen fungerade när det gällde att nå målen. Enligt de inkomna svaren är uppfattningen den att både tillämpningsområdet och syftet fortfarande i princip fungerar väl.

Jord- och skogsbruksministeriet startade våren 2016 ett projekt för en totalöversyn av livsmedelslagen. Syftet är att minska den administrativa börda som lagstiftningen innebär för aktörerna inom livsmedelsbranschen och tillsynsmyndigheterna, dock utan att äventyra livsmedelssäkerheten. Det är meningen att den nya livsmedelslagen ska träda i kraft 2019.

Det centrala målet med totalöversynen av livsmedelslagen och de förordningar som utfärdats med stöd av den är att hitta en balans mellan livsmedelssäkerhet och verksamhetsförutsättningarna inom livsmedelsbranschen. För livsmedelstillsynens vidkommande är det viktigaste att tillsynen har önskad effekt. När livsmedelslagen ses över kommer man också att överväga möjligheten att göra en ny arbetsfördelning mellan myndigheterna och branschaktörerna exempelvis i fråga om hur företagarnas egna kvalitetssystem kan utnyttjas inom myndighetstillsynen. Detta kräver att det finns ett starkt ömsesidigt förtroende. Målet när livsmedelstillsynen utvecklas är också att se till att tillsynen är rättvis. Enhetlighet av Oiva-bedömningar vidareutvecklas med

Svar på skriftligt spörsmål SSS 279/2017 rd

hjälp av vägledning och utbildning. Landskapsreformen leder till att Oiva-inspektionerna utförs av landskapen. Evira blir tillsynsmyndighet över den livsmedelstillsyn som landskapen utövar.

Jord- och skogsbruksministeriet har dessutom föreslagit att statsrådet som ett utrednings- och forskningsprojekt inleder ett förvaltningsövergripande projekt som gäller en riskanalys av livsmedelssystemet. Som en del av arbetet med att förverkliga målsättningarna i den livsmedelspolitiska redogörelsen (SRR 2/2017 rd), totalöversynen av livsmedelslagen och ikraftträdandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll ska en övergripande bedömning av de samhällsekonomiskt största riskerna inom livsmedelssystemet (mikrobiologiska, kemiska, näringsmässiga, produktionsrelaterade och miljömässiga risker) utarbetas samtidigt med ett förslag om eventuell resursallokering för att avstyra dessa risker. Resultatet av ett sådant utredningsarbete kan vara till hjälp när man ska rikta in den nationella tillsynen utifrån riskerna och resurseffektivt.

Helsingfors 6.7.2017

Jord- och skogsbruksminister Jari Leppä